

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

บทสรุป

วิธีการเพื่อความปลอดภัย ประเภทการห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 อาศัยหลักการตามทฤษฎีป้องกันสังคม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองป้องกันสังคมจากอาชญากรรม ตามทฤษฎีมุ่งจัดการกับอาชญากรรมเพื่อที่จะป้องกันสังคมมากกว่าที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดอิทธิพลของทฤษฎีนี้ได้แทรกซึมไปสู่กฎหมายของประเทศต่าง ๆ มากมายในคริสต์ทศวรรษที่ 20 แม้ว่าทฤษฎีนี้ยังเป็นที่โต้เถียงกันอยู่หลายประการ แต่การยอมรับของประเทศต่าง ๆ ในการนำทฤษฎีนี้ไปใช้ ย่อมเป็นหลักประกันได้ว่า ทฤษฎีนี้เป็นที่ยอมรับได้ในระดับหนึ่ง

แนวความคิดในการป้องกันสังคมในประเทศไทยได้มีขึ้นเป็นเวลานานแล้ว ก่อนที่จะมีการร่างประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน เช่น กฎหมายตราสามดวง พระราชบัญญัติตัดสินแดนคนจรจัด และคนที่เคยต้องโทษหลายครั้ง ร.ศ. 127 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 พระราชบัญญัติกักกันผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย พ.ศ. 2479 เป็นต้น มาตราการวิธีการเพื่อความปลอดภัยประเภทการห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ แม้จะเป็นมาตรการใหม่ในประมวลกฎหมายอาญา แต่ก็ เป็นมาตรการที่ต่างประเทศซึ่งมีประวัติความเป็นมาทางด้านกฎหมายที่ยาวนานกว่า และเป็นต้นแบบแห่งการบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา ได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน เป็นต้น แม้ประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบคอมมอน ลอว์ เอง เช่น สหรัฐอเมริกา ก็ได้บัญญัติกฎหมายควบคุมการประกอบอาชีพและวิชาชีพไว้เช่นกัน

สำหรับประเทศไทย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา 30 ปีเศษ มีการนำมาตรานี้มาใช้ในทางปฏิบัติค่อนข้างน้อย จึงทำให้วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 50 นี้ ไม่พัฒนาไปได้เท่าที่ควร ทั้งทางด้านทฤษฎี และด้านการปฏิบัติ ตลอดระยะเวลาที่มีบทบัญญัติในเรื่องนี้

การนำมาตรการนี้มาใช้ เงื่อนไขที่สำคัญที่จะต้องพิจารณาดัง เป็น ประการแรกคือ "สภาพอันตราย" ของผู้กระทำความผิด ซึ่งหมายถึงการกระทำ ความผิดโดยอาศัยโอกาส หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพของจำเลยนั้น มี ผลกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชน และจำเลยมีแนวโน้มที่จะกระทำ ความผิดเช่นนั้นอีก ซึ่งจะต้องพิจารณาดังประวัติการกระทำผิดในอดีต หรือ อาชีพหรือวิชาชีพ ซึ่งมีอัตราความเสี่ยงและล่อแหลมต่อการก่อให้เกิดการ กระทำความผิดนั้น ๆ ขึ้นอีกได้ง่าย การวินิจฉัยสภาพอันตราย หากขยาย ความหมายกว้างขวางมากเกินไปอาจกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของ บุคคล ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญได้ ประเทศในระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ คือ สหรัฐอเมริกา กำหนดให้การกระทำผิดในอาชีพที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพ อนามัย ความปลอดภัย สวัสดิภาพและศีลธรรมของประชาชน คือ สภาพอันตราย ประเทศในระบบกฎหมายซีวิล ลอว์ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน โปแลนด์ โรมานี และกรีนแลนด์ เน้นการกระทำที่มีสภาพเป็นอันตรายต่อสังคมเช่นเดียวกัน และ

เงื่อนไขที่สำคัญประการที่สองคือ อาชีพหรือวิชาชีพ ที่กฎหมายมุ่ง ประสงค์จำกัด สำหรับประเทศไทยไม่ได้จำกัดอาชีพหรือวิชาชีพไว้โดยเฉพาะ เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา แต่ฝรั่งเศสได้กำหนดอาชีพไว้โดยเฉพาะ ซึ่งมี ลักษณะเป็นวิชาชีพ เช่น ผู้จัดการธนาคาร ผู้ตรวจบัญชี แพทย์ เจ้าหน้าที่ อนามัยหรือผดุงครรภ์ เป็นต้น เยอรมัน กำหนดเฉพาะวิชาชีพและอาชีพในทาง การค้า ส่วนประเทศอื่น ๆ เช่น โปแลนด์ โรมานี และกรีก มุ่งประสงค์ จำกัดวิชาชีพ หรืออาชีพเฉพาะซึ่งต้องมีใบอนุญาตและอาชีพในทางการค้าเช่นกัน

เงื่อนไขประการที่สามคือ ความผิดและความเกี่ยวข้องกับอาชีพ ประเทศไทยใช้ถ้อยคำในบทบัญญัติว่า "การกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสหรือ เนื่องจากการประกอบอาชีพ" ซึ่งหมายถึงการกระทำความผิดอันมิได้เกิดจาก หน้าที่ในอาชีพนั้นโดยตรง หรือเกิดจากหน้าที่ในอาชีพนั้น ๆ โดยตรงด้วย เช่น เดียวกับประเทศต่าง ๆ ซึ่งได้กำหนดความผิดและความเกี่ยวข้องกับอาชีพไว้ใน ทั้งสองลักษณะเช่นเดียวกัน

เงื่อนไขประการที่สี่คือ การกำหนดโทษขั้นต่ำในการห้ามประกอบ อาชีพ และระยะเวลาในการห้ามประกอบอาชีพ ประเทศไทยไม่ได้กำหนด โทษขั้นต่ำไว้สำหรับผู้กระทำความผิดในการห้ามประกอบอาชีพ ส่วนการกำหนด

ระยะเวลาห้ามประกอบอาชีพ กำหนดไว้ไม่เกินห้าปี โดยไม่ได้กำหนดระยะเวลาการห้ามประกอบอาชีพขั้นต่ำไว้ ประมวลกฎหมายอาญาของฝรั่งเศส เยอรมัน โปแลนด์ และกรีนแลนด์ ไม่ได้กำหนดโทษขั้นต่ำไว้สำหรับผู้กระทำความผิดในการห้ามประกอบอาชีพเช่นกัน โดยจะพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดเป็นสำคัญ ส่วนการกำหนดระยะเวลาในการห้ามประกอบอาชีพ เยอรมัน และกรีก กำหนดระยะเวลาห้ามประกอบอาชีพขั้นต่ำไว้ว่า จะต้องไม่น้อยกว่าสามเดือน ส่วนประเทศอื่น ๆ เช่น โปแลนด์ โรมาเนีย และกรีนแลนด์ ไม่ได้กำหนดระยะเวลาห้ามประกอบอาชีพขั้นต่ำไว้ โดยให้เป็นดุลยพินิจของศาล แต่ระยะเวลาในการห้ามประกอบอาชีพโดยทั่วไป กำหนดไว้ในลักษณะเดียวกันคือ ไม่เกินห้าปี

ประการสุดท้ายคือ เงื่อนไขอื่นสำหรับผู้ถูกห้ามประกอบอาชีพ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขอื่น ๆ สำหรับบุคคลผู้ถูกห้ามประกอบอาชีพไว้ แต่ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ได้กำหนดเงื่อนไขสำหรับผู้ถูกห้ามประกอบอาชีพเพิ่มเติม โดยห้ามมิให้บุคคลผู้ถูกห้ามประกอบกิจการงานในวิชาชีพ หรืออาชีพทางการค้า กระทำการในทางอาชีพ วิชาชีพที่ถูกห้ามแทนผู้อื่น หรือให้ผู้อื่นประกอบกิจการนั้น ๆ แทน โดยผู้ถูกห้ามเป็นผู้ให้คำสั่งด้วย

ส่วนการเพิกถอนคำสั่งห้ามประกอบอาชีพ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 16 กำหนดให้ศาลเป็นผู้สั่ง เมื่อผู้ถูกห้ามหมดสภาพอันตราย ซึ่งหมายถึงไม่มีพฤติการณ์ที่แสดงว่าจะกระทำความผิดอันจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมอีก แต่ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน กำหนดให้ผู้ถูกห้ามให้สัญญาไว้ต่อศาลว่า จะเป็นพลเมืองดีและสามารถนำหลักเกณฑ์การคุมประพฤติมาใช้กับผู้ถูกห้ามได้อีกด้วย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวพบว่า เนื้อหาของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 มีเนื้อหาไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับในทางปฏิบัติในอันที่จะป้องกันสังคมได้ เพราะเนื้อหาไม่สอดคล้องกับทฤษฎีทางกฎหมาย และมาตรการอื่น ๆ ก็ยังไม่เพียงพอ จึงทำให้มาตรการทางกฎหมายขาดประสิทธิภาพสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 มีเนื้อหาในบทบัญญัติบางตอน ไม่ชัดเจนและรัดกุมเช่น คำว่า "หากผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจจะทำผิดเช่นนั้นขึ้นอีก" ควรแก้ไขเป็น

"หากผู้ยื่นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจเป็นอันตรายหรือเสียหายแก่ประชาชน" เพื่อให้ศาลมีแนวทางในการใช้ดุลยพินิจ และพบว่ายังไม่มี การกำหนดเงื่อนไขบางประการในการห้ามประกอบอาชีพ กล่าวคือ ยังไม่มี การกำหนดห้ามผู้ที่ถูกศาลสั่งห้ามประกอบอาชีพ มิให้ประกอบกิจการงานใน อาชีพนั้น ๆ แทนผู้อื่น หรือให้ผู้อื่นประกอบกิจการนั้น ๆ แทน โดยผู้ที่ถูกศาล สั่งห้าม เป็นผู้ในคำสั่งด้วย มิฉะนั้นแล้ว ผู้ที่ถูกศาลสั่งห้ามประกอบอาชีพ สามารถ อาศัยช่องว่างของกฎหมายดังกล่าว ประกอบกิจการงานในอาชีพนั้น ๆ ได้ ทำให้สภาพบังคับของกฎหมายไม่มีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง และประชาชน อาจไม่เคารพ เกรงกลัวกฎหมายได้ และในบทบัญญัติดังกล่าวอันเกี่ยวกับการ เพิกถอนการห้ามประกอบอาชีพควรจะต้องกำหนดบทบัญญัติว่า ผู้ถูกห้ามจะ ต้องให้สัญญาต่อศาลว่า จะเป็นพลเมืองดีไม่กระทำความผิดอีก และควรกำหนด บทบัญญัติเพิ่มเติมสำหรับการเพิกถอนการห้ามประกอบอาชีพ โดยให้ศาลสามารถใช้ หลักเกณฑ์ในการคุมประพฤติกับผู้ได้รับการ เพิกถอนคำสั่งห้ามประกอบอาชีพได้ เพราะการที่จะพิจารณาว่า ผู้ถูกห้ามประกอบอาชีพหมดสภาพอันตรายแล้วนั้น เป็นการยากที่จะวิเคราะห์หรือกำหนดเห็นสมควรลงไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบควบคุมและติดตามพฤติกรรมผู้ถูกศาลสั่งห้ามประกอบอาชีพของ ประเทศไทยเรายังอยู่ในขั้น เริ่มต้น และยังพัฒนาไปได้ไม่มากนัก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรออกกฎหมายให้มีเนื้อหาเหมาะสม กั้นสมัย รัดกุม และ ชัดเจน ให้มีสภาพบังคับใช้โดยแท้จริง เช่น ถ้อยคำที่ว่า "หากผู้ยื่นประกอบ อาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจจะกระทำความผิด เช่นนั้นขึ้นอีก" ควรแก้ไขเป็น "หากผู้ยื่นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจเป็นอันตรายหรือเสียหาย แก่ประชาชน" เพื่อให้ศาลมีแนวทางในการใช้ดุลยพินิจในการห้ามประกอบอาชีพ

2. ควรมีการกำหนดห้ามผู้ที่ถูกศาลสั่งห้ามประกอบอาชีพมิให้ ประกอบอาชีพในกิจการงานในอาชีพนั้น ๆ แทนผู้อื่น หรือให้ผู้อื่นประกอบอาชีพ ในกิจการนั้น ๆ แทน โดยผู้ที่ถูกศาลห้ามเป็นผู้ให้คำสั่งด้วย เพื่อให้ผู้ที่ถูกศาล

สิ่งห้ามประกอบอาชีพไม่สามารถอาศัยช่องว่างของกฎหมายประกอบกิจการงานในอาชีพนั้น ๆ ได้ เพราะจะทำให้สภาพบังคับของกฎหมายไม่มีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง และประชาชนอาจไม่เคารพ เกรงกลัวกฎหมายได้

3. การเพิกถอนคำสั่งห้ามประกอบอาชีพ ควรกำหนดให้บทบัญญัติเพิ่มเติมว่า ผู้ถูกห้ามประกอบอาชีพจะต้องให้สัญญาต่อศาลว่า จะกลับตัวเป็นพลเมืองดี ไม่กระทำความผิดอีก และกำหนดให้ศาลสามารถใช้วิธีการคุมประพฤติผู้นั้นได้ตามที่เห็นสมควร อันจะเป็นผลให้กฎหมายมีสภาพบังคับ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ได้

4. ควรมีการจัดประชุมสัมมนาหรืออบรมพนักงานสอบสวนให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินคดีวิธีการเพื่อความปลอดภัย และสามารถนำมาปฏิบัติงานได้ และพนักงานอัยการควรให้ความสนใจในการนำมาตรการห้ามประกอบอาชีพมาบังคับใช้ด้วย โดยเน้นความสำคัญในการป้องกันอาชญากรรม การสอบสวนและการบรรยายฟ้อง ควรชี้ให้เห็นถึงพฤติการณ์พิเศษว่า ผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสหรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือไม่ การกระทำความผิดดังกล่าวมีผลกระทบต่อสาธารณสุขเพียงใด และผู้กระทำผิดเคยมีพฤติการณ์ดังกล่าวมาก่อนหรือไม่ เพื่อให้ศาลมีแนวทางในการใช้ดุลยพินิจในการสั่งห้ามการประกอบอาชีพได้โดยถูกต้อง

5. ศาลควรใช้ดุลยพินิจซึ่งน้ำหนักเปรียบเทียบระหว่างสภาพอันตรายของบุคคลที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ศีลธรรมความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชนกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล หากผลกระทบดังกล่าวมีมากกว่าสิทธิเสรีภาพของบุคคลย่อมถูกจำกัดโดยการห้ามประกอบอาชีพได้